

Romina Mihaela RUSU¹

EFECTELE SĂRĂCIEI ASUPRA PROCESULUI EDUCAȚIONAL

The Effects of Poverty on the Educational System

Abstract: I have chosen the issue of poverty among the technological high school students in Galați because, since the very first moment I stepped into a classroom as a teacher, I have directly noticed the way in which the precarious money situation of certain students affects their school results, in particular, and their future, in general, this fact implying each and every aspect of the latter, starting from the normal affective and cognitive development up to the young adults' integration into society. Today's job market demands well-trained graduates able to deal with the productivity process and multiple tasks, that is why, if the poor students are not identified and supported by school, not only their future is in danger, but also the educational system and the society as a whole. By means of this survey, I have had the intention to find out to what extent poverty affects the educational system and then to identify some proper strategies of improving the effects of poverty on the system and on education in general. Maybe the issue of poverty should be treated as seriously as possible by engaging all the abilitated institutions in this respect besides school which should support more the family, and above all, the student so as to have a normal evolution, to become a healthy man of great integrity in a society which, unfortunately, needs to be treated as well. We hope that the future 'doctors' of our society will be even the children 'treated' by us!

Keywords: absolute poverty, relative poverty, standard of living, physical domestic violence, verbal abuse, discrimination

ARGUMENT

Problematika sărăciei a prins tot mai mult contur în țara noastră, devenind un centru de interes în rândul sociologilor și al psihologilor, însă fiind neglijată considerabil de către organele abilitate în acest sens, drept pentru care, fenomenul sărăciei riscă să ia tot mai multă amploare pe zi ce trece.

Mai rău este faptul că efectele sărăciei se resimt și la nivel educațional, din ce în ce mai mulți copii nemaifiind capabili să

¹ Teacher, Technological High School "Traian Vuia" Galați, Romania
Analele Universității Dunărea de Jos din Galați, Fasc. XX, Sociologie, nr. 12, 2017, pp. 65-91.

conștientizeze rolul școlii în viața individului, ca să nu mai vorbim despre lipsa concentrării pe sarcinile de lucru sau chiar despre situația extremă, în care se ajunge la o părăsire timpurie a școlii, mai precis la abandon școlar.

Schema este relativ simplă: părinții, privați și ei de educație, nu își permit să-și susțină financiar, și nici măcar moral, copiii la școală. Precaritatea locurilor de muncă îi împinge pe cei mai mulți dintre aceștia să-și caute de lucru cu ziua sau periodic, iar în cel mai fericit (sau nu) caz, să plece la muncă în străinătate, lăsând copiii în grija cui s-ar nimeri să-i țină.

Există numeroase situații, însă, în care unul sau chiar ambii părinți au un loc de muncă în țară, dar salariile modeste abia dacă le permit să trăiască de pe o zi pe alta. Școala este „gratuită” mai mult la nivel teoretic decât practic, astfel încât costurile se transformă în sume fabuloase prin: achiziționarea rechizitelor, a manualelor (având în vedere faptul că în multe instituții manualele nu sunt suficiente pentru toți elevii), a hainelor pentru școală, la care se adaugă plata navei zilnice ori a căminului internat, a pachetului cu mâncare etc.

Pentru a substitui toate aceste lipsuri, uneori, elevii sunt nevoiți să muncească ei înșiși, fie că sunt majori sau minori și odată resimțită bucuria de a avea propriii lor bani, se diminuează considerabil interesul pentru școală, în pofida faptului că sunt prost plătiți și tratați necorespunzător.

Pornind de la toate aceste considerații generale, am dorit, prin intermediul anchetei demarate, să observ în ce măsură sărăcia afectează procesul educațional (pentru a nu mai aduce în discuție și problema progresului) în cadrul unui liceu tehnologic din orașul Galați, cu o poziționare accesibilă tuturor celor interesați să obțină o calificare profesională în domenii precum: mecanic auto sau tinichigiu vopsitor auto, la care se mai adaugă și o filieră vocațională, cu specializarea rugby – instructor sportiv. Demn de amintit este și faptul că acest liceu atrage, pe lângă elevii din mediul urban, și mulți elevi din mediul rural, aceștia din urmă venind din zone învecinate, precum: Schela, Pechea, Chiraftei, Măstăcani, Frumușița, Cuca, Hanu Conachi, Ivești, Liești, Vaslui sau chiar Tecuci.

În pofida tuturor acestor beneficii, se pot remarca cu ușurință dezinteresul față de școală și de educație în general, redate atât de notele mici, cât și de absenteismul tot mai îngrijorător, acestea având ca izvor situația materială precară a familiilor elevilor, în cele mai multe cazuri.

1. Scopul cercetării (obiectiv general)

Identificarea efectelor sărăciei asupra procesului educațional, în vederea conturării unor strategii de reducere a acestora.

1.1. Obiectivele specifice ale cercetării

1. Identificarea diferitelor tipuri de familie din care provin elevii.
2. Identificarea corelațiilor dintre venitul familiei și performanța școlară a copilului.
3. Identificarea corelațiilor dintre nivelul de educație al părinților și performanța școlară a copilului.
4. Identificarea corelațiilor dintre siguranța copilului în familie și performanța școlară a acestuia.
5. Identificarea corelației dintre performanța școlară a copiilor și gradul de supraveghere din partea părinților cu privire la activitatea școlară a elevilor.
6. Analizarea corelației dintre sărăcie și discriminarea elevilor în școală.
7. Crearea unei baze de date cu elevii lipsiți de mijloace materiale necesare existenței, în scopul sprijinirii acestora.

2. Ipotezele cercetării

1. Mare parte din elevii liceului provin din familii sărace, în care predomină violența verbală și, uneori, fizică, ceea ce afectează performanța școlară a copiilor.
2. Cu cât venitul familiei este mai scăzut, cu atât performanța școlară a copilului este mai greu de realizat.
3. Cu cât nivelul de educație al părinților este mai redus, cu atât performanța școlară a copilului este mai scăzută.
4. Cu cât siguranța copilului în familie este mai afectată, cu atât performanța școlară a acestuia este mai greu de atins.
5. Cu cât gradul de supraveghere din partea părinților, cu privire la activitatea școlară a copiilor, este mai scăzut, cu atât mai afectată este performanța școlară a elevilor.
6. Cu cât nivelul de sărăcie este mai accentuat, cu atât elevii sunt mai discriminați în școală.

3. *Universul cercetării*

Cercetarea s-a derulat la nivelul unui liceu cu profil tehnologic din orașul Galați, în rândul elevilor, beneficiari direcți ai educației oferite de unitatea școlară. Au fost aleși 40 de elevi din clasele IX-XII, câte 10 pe fiecare nivel.

4. *Cadrul teoretic*

4.1. *Operaționalizarea conceptelor cheie*

Sărăcia este definită ca o privare economică, datorită faptului că acest concept vizează persoanele ce nu dispun de resurse materiale, mai precis venituri în bani sau în natură, prin care să-și poată asigura consumul necesar de bunuri, respectiv servicii, precum alimentele, îmbrăcămintea, adăpostul, mijloacele de transport etc. (Pop M. A. (2009). Metode de cercetare. Determinarea evoluției sărăciei cu ajutorul pragurilor relative ancorate în timp. Calitatea vieții, p. 4. Disponibil online la <http://www.revistacalitatevietii.ro/2009/CV-3-4-2009/10.pdf>. Accesat la data de Noiembrie 25, 2018).

Sărăcia absolută vizează stabilirea unui standard universal al sărăciei, pragul sărăciei absolute având la bază conceptul de subzistență. Sărăcia absolută poate fi definită ca lipsa mijloacelor necesare supraviețuirii.

Sărăcia relativă are în vedere nivelul relativ al nevoilor și al aspirațiilor oamenilor și depinde de gradul general de dezvoltare a unei anumite societăți. Stabilirea pragului de sărăcie constituie o problemă, deoarece acesta reprezintă nivelul veniturilor exprimate în bani sub care o persoană poate fi considerată sau nu săracă. Metoda de stabilire a nivelului pragului sărăciei diferă de la o țară la alta.

Nivelul de trai reprezintă măsura în care sunt satisfăcute necesitățile materiale și spirituale ale populației unei țări, într-o anumită perioadă de timp (Dicționar online contabil financiar economic. Disponibil online la http://www.conta.ro/dictionar_online_NIVEL%20DE%20TRAI%20.html. Accesat la data de Noiembrie 24, 2018).

Familia nucleară sau **simplă** este familia formată din soț, soție și copiii minori care locuiesc și se gospodăresc împreună, aceasta constituind totodată unitatea minimală de organizație socială și nucleul tuturor celorlalte forme de structuri familiale.

Familia extinsă, numită și **lărgită** sau **compusă** are în componența sa pe lângă nucleul familial și alte rude ori generații. Aceasta poate include,

alături de părinți și copiii acestora, bunicii copiilor (părinții celor doi părinți), unchii și mătușile copiilor (frații și surorile părinților împreună cu soții și soțiile lor), verii primari (fiii și fiicele unchilor și mătușilor copiilor), iar uneori chiar și străbunicii copiilor (părinții bunicilor). De obicei, într-o familie extinsă trăiesc și se gospodăresc împreună trei generații: copiii, părinții și bunicii.

Familia monoparentală este tipul de familie în care copiii locuiesc doar cu unul dintre părinți, din cauza unor considerente precum: divorțul, separarea părinților, decesul unuia dintre părinți, înfierea de către un adult a unui minor ori decizia unei femei de a da naștere unui copil în afara unei căsătorii sau fără a locui cu un bărbat.

Violența fizică în familie este o acțiune fizică săvârșită de către un membru al familiei împotriva unui alt membru din cadrul aceleiași familii, cu scopul de a provoca o suferință fizică, psihică, sexuală ori vreun prejudiciu de natură materială.

Violența verbală în familie este o acțiune exprimată verbal și uneori agresiv, săvârșită de către un membru al familiei împotriva unui alt membru din cadrul aceleiași familii, cu scopul de a provoca o suferință psihică, fizică (generată de teamă), sexuală ori vreun prejudiciu de natură materială.

Siguranța în familie se referă la o familie armonioasă, lipsită de orice formă de violență, în care sunt prezente iubirea, respectul, asigurarea resurselor necesare unui trai decent și în cadrul căreia membrii familiei își pot comunica ideile, sentimentele, dorințele și proiectele de viață, consultându-se și sprijinindu-se reciproc în vederea luării unor decizii de interes comun.

Discriminarea reprezintă în acest context o acțiune care presupune un tratament diferențiat și nedrept față de o persoană, manifestat prin excludere sau respingere, toate acestea datorate stării de sărăcie (situației materiale precare) a persoanei.

4.2. *Considerații generale privind problematica sărăciei*

În revista *Calitatea vieții* (Pop, 2009), sărăcia este reprezentată ca fiind „unul dintre conceptele cele mai înșelătoare preluate de către științele sociale din limbajul comun, unde sensul acestui concept era suficient de exact. Plasat însă în contextul universal al științei, claritatea dispare, generând două mari dificultăți. Prima dificultate provine din faptul că ceea ce se înțelege în mod obișnuit prin sărăcie, înțelegerea comună, face deosebit de dificilă încercarea de a o redefini într-o perspectivă universală. A doua dificultate provine prin trecerea de la un context individual la unul social general. La nivelul cunoașterii comune, sensul conceptului este legat

puternic de percepția cazurilor individuale. Știm cu toții că x și y sunt săraci. Problema este însă de a defini, în condițiile unei abordări științifice, categoria tuturor persoanelor sărace. [...]” (Pop, 2009, p. 4).

În majoritatea studiilor, observă cercetătorul Marius Augustin Pop, sărăcia este definită ca o privare economică, datorită faptului că acest concept vizează persoanele ce nu dispun de resurse materiale, mai precis venituri în bani sau în natură, prin care să-și poată asigura consumul necesar de bunuri, respectiv servicii, precum alimentele, îmbrăcămintea, adăpostul, mijloacele de transport etc.

În ceea ce privește metodele de estimare a sărăciei, autorul a pornit de la conturarea sensului anumitor concepte, primul dintre acestea fiind cel de *sărăcie relativă*. „Prin sărăcie relativă unii autori se referă, de fapt, la pragurile monetare relative (calculate ca un procent din veniturile sau cheltuielile medii sau mediane), în timp ce alți autori de lucrări în domeniu, prin sărăcie relativă înțeleg evaluarea sărăciei prin utilizarea altor praguri decât cele monetare. Pentru a evita orice posibile confuzii precizăm că prin praguri relative ale sărăciei înțelegem metodele de estimare relative utilizând pragurile monetare. Metodele care utilizează alte praguri decât cele monetare sunt incluse în <<alte metode de estimare a sărăciei>>” (Pop, 2009, pp. 4-5).

Un alt aspect pe care l-a subliniat cercetătorul este acela că a ținut cont în realizarea cercetării doar de *metodele de evaluare pornind de la pragurile monetare*, din următoarele considerente: 1. estimarea sărăciei are ca punct de pornire datele cuprinse în sistemul statistic național, mai precis Ancheta Integrată în Gospodăria și Ancheta Bugetelor de Familie, iar evaluarea sărăciei prin alte metode ar necesita inițierea și implementarea unor cercetări speciale; 2. pragurile monetare, precum și metoda absolută se pot aplica țărilor mai slab dezvoltate, cum este și cazul țării noastre, acestea având o pondere uriașă a cheltuielilor alimentare în totalul cheltuielilor.

Cel de-al treilea aspect evidențiat de Pop este *deosebirea între pragurile absolute și cele relative*, „caracterul absolut fiind dat mai mult de faptul că acestea nu se modifică în timp, decât de modul efectiv de calcul, iar caracterul relativ, de faptul că acestea se modifică în fiecare an, odată cu caracteristica avută în vedere în calculul pragului” (Pop, 2009, p. 5).

Printre **metodele de calcul ale pragurilor absolute** sunt enumerate: aportul de energie alimentară, costul nevoilor de bază, insuficiența consumului și metoda bugetului standard. Toate aceste metode sunt considerate a fi normative, având în vedere faptul că ele pornesc de la normative de consum stabilite de către experți nutriționiști.

Pe lângă aceste metode, autorul mai trece în revistă și metoda Băncii Mondiale care nu pornește de la normative de consum, ci de la „consumul

real al celor mai sărace 30% dintre gospodării” (Pop, 2009, p. 5), precum și „metoda subiectivă care determină pragurile pe baza unei anchete realizate în rândul populației” (Pop, 2009, p. 5).

În ceea ce privește *pragurile relative*, acestea se vor calcula în funcție de: nivelul veniturilor (se poate utiliza și nivelul cheltuielilor sau al consumului), poziția veniturilor (pragul de sărăcie considerat), precum și de alte praguri care nu pot fi estimate în bani.

Pragurile absolute în analiza sărăciei nu suportă modificări în timp, fiind indexate în funcție de evoluția prețurilor. Însă, în pofida faptului că acestea reflectă concret dinamica fenomenului, prezintă dezavantajul că nu surprind mutațiile aduse de schimbarea opțiunilor sau a posibilităților survenite în rândul populației.

Pragurile relative prezintă avantajul că sunt calculate ca procent din media sau mediana veniturilor, ceea ce duce la o actualizare naturală, de fiecare dată când se calculează, ținând cont de mutațiile ce pot avea loc datorită opțiunilor sau posibilităților populației. Însă, privite în dinamica lor, pragurile relative reflectă mai curând schimbările privind distribuția veniturilor decât evoluția sărăciei.

Gabriela Onofrei, specialistă în Comunicare și Relații Publice în cadrul Fundației World Vision România, afirma, în urma unei cercetări întreprinse, că „unul din doi copii din România trăiește în sărăcie” (Onofrei, 2016). Conform datelor furnizate de Uniunea Europeană, în țara noastră trăiesc cei mai săraci copii din UE, mai precis 51%. Efectele sărăciei asupra copiilor sunt dramatice pe termen lung, ceea ce afectează societatea în ansamblul ei, în acest cadru demne de luat în considerație fiind: starea precară de sănătate, lipsa educației, lipsa participării alături de alți copii în societate, toate acestea conducând în timp la marginalizarea pe durata întregii vieți.

„În mediul rural, copiii vulnerabili care provin din familii sărace, cu un singur tip de venit, adesea doar alocația sau venitul social, se duc la culcare mai mult flămânzi. O estimare arată că sunt peste 200.000 de copii în această situație (World Vision, Raportul „Bunăstarea copilului din mediul rural”, 2014), iar 72% din familiile din mediul rural nu le pot asigura copiilor sub 5 ani o dietă minim acceptabilă, ceea ce provoacă îmbolnăviri grave sau malnutriție” (Onofrei, 2016).

Conform studiului realizat de Fundația World Vision România, 6% dintre părinți nu le pot oferi copiilor mai mult de două mese pe zi, jumătate dintre părinții din mediul rural neavând posibilitatea de a le oferi o hrană echilibrată, în care să se regăsească alimente din fiecare grupă alimentară, mai precis cereale, carne, ouă, produse lactate, legume și fructe.

Având în vedere lipsurile majore, precum și responsabilitățile domestice, Gabriela Onofrei observă că foarte mulți copii renunță la a-și

mai finaliza studiile obligatorii, astfel încât „peste 37% din persoanele cu vârste de peste 15 ani ajung la analfabetism funcțional” (Onofrei, 2016).

Marcela Gheorghiu prezintă într-un articol publicat în *Tribuna învățământului* (Gheorghiu, 2018) datele făcute publice de către fostul Ministru al Educației, Mircea Dumitru, cu privire la gradul de sărăcie al țării noastre. În acest context, fostul ministru a declarat, în cadrul unei dezbateri ce viza pachetul antisărăcie, faptul că unul din trei copii (cel puțin) își duce traiul într-o sărăcie cruntă, fiind expus pericolului de a rămâne prins pentru totdeauna în acest mediu, care îi anihilează orice șansă în viață. Și declarația continua astfel: „Problema sărăciei este o realitate îngrijorătoare. Nu este vorba aici numai despre faptul că este o diminuare a ființei și a naturii umane, ceea ce este pentru mine, ca profesor de filozofie, unul dintre principalele aspecte îngrijorătoare. Este vorba, în primul rând, dacă ne păstrăm la nivelul faptelor și al statisticilor sociale, că cel puțin unul din trei copii trăiesc într-o sărăcie cruntă și sunt expuși riscului de a rămâne întreaga lor viață în același mediu, care nu le va permite sub nicio formă să se dezvolte și nu le va acorda nicio șansă în viață. Țara noastră ratează în momentul de față șansa a sute de mii de copii, pentru că, de fapt, între sărăcie și lipsa de educație este un nefericit cerc vicios: oamenii săraci nu merg la școală, nu găsesc niciun fel de motivație intrinsecă sau extrinsecă să găsească resurse să-și educe copiii, iar ca viitori adulți, lipsa educației îi va menține în aceeași stare de sărăcie” (Gheorghiu, 2018).

5. Metoda de cercetare

- Metoda de cercetare selectată este ancheta directă, fiind aplicate chestionare unui număr de 40 de elevi ai liceului tehnologic din Galați, aleși de la clasele IX-XII, câte 10 pe fiecare nivel.

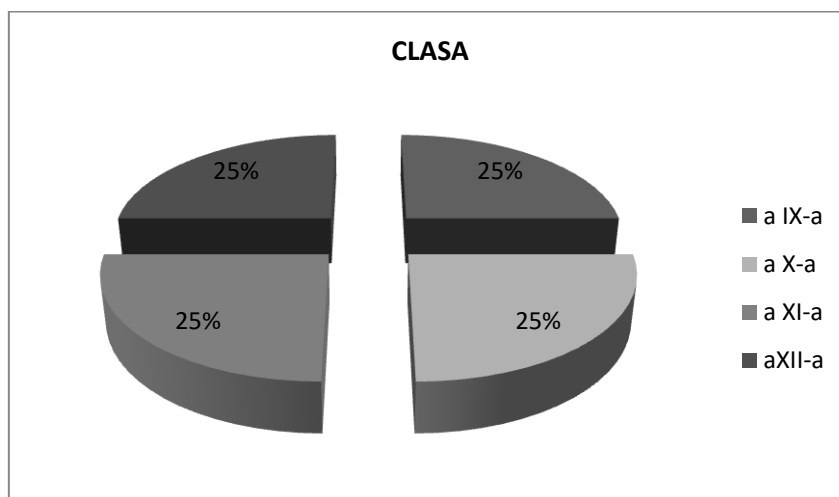

Fig. 1

6. Instrumentul cercetării: chestionarul

- Chestionarul, destinat elevilor și elaborat în scopul atingerii obiectivelor propuse, cuprinde un număr de 30 de itemi, atât închiși, cât și deschiși, cu alegere unică, duală și multiplă, posibilitatea alegerii fiind specificată explicit în cazul itemilor ce permit mai multe variante.

7. Rezultatele cercetării

În urma interpretării chestionarelor aplicate la clase, au rezultat următoarele:

- toți elevii chestionați sunt de sex masculin (toți elevii liceului fiind băieți);

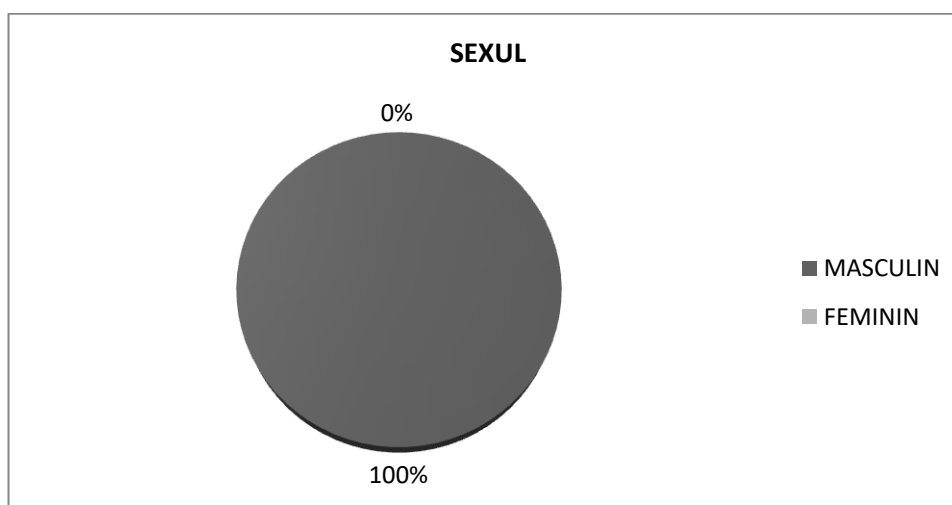

Fig. 2

- cei mai mulți dintre elevii chestionați sunt minori;

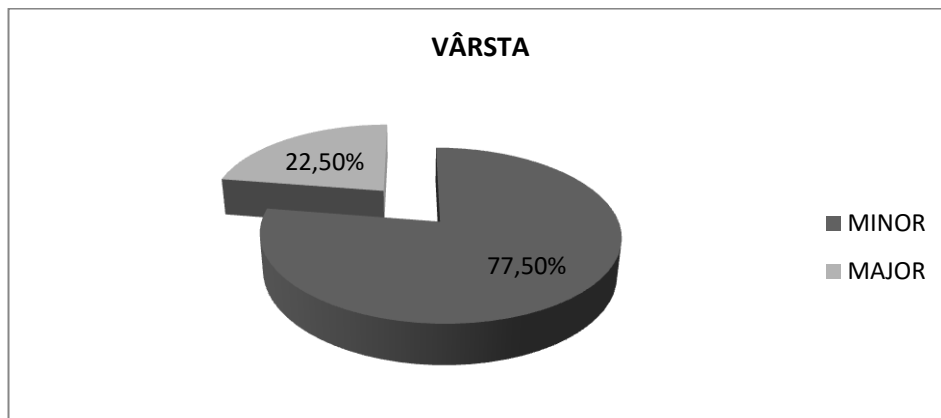

Fig. 3

- majoritatea provine din mediul rural, respectiv 27 de elevi din totalul de 40;

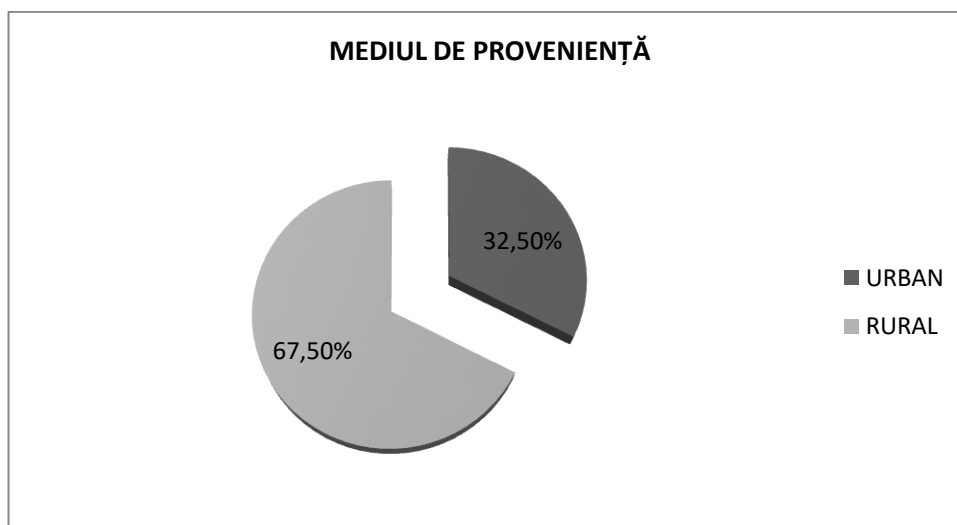

Fig. 4

- cei mai mulți provin din familii biparentale, respectiv 24 de elevi, existând și un răspuns înregistrat la altă situație (probabil plasament), restul de 15 făcând parte din familii monoparentale;

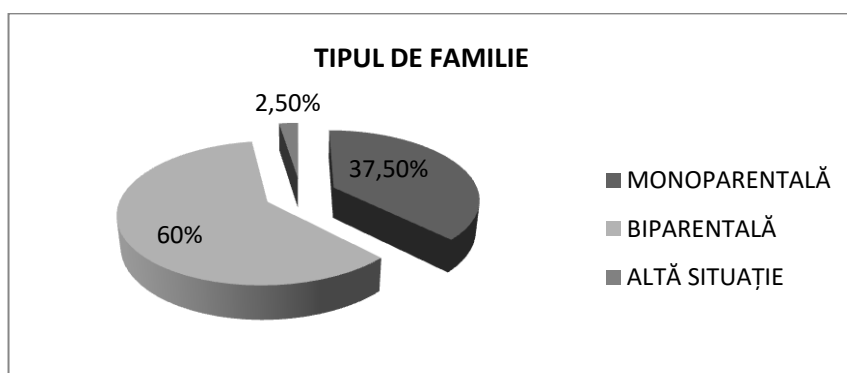

Fig. 5

- cei mai mulți dintre părinții elevilor au între 8 și 12 clase finalizate, doar 4 fiind fără studii, 4 cu 4 clase și 2 părinți cu studii superioare;

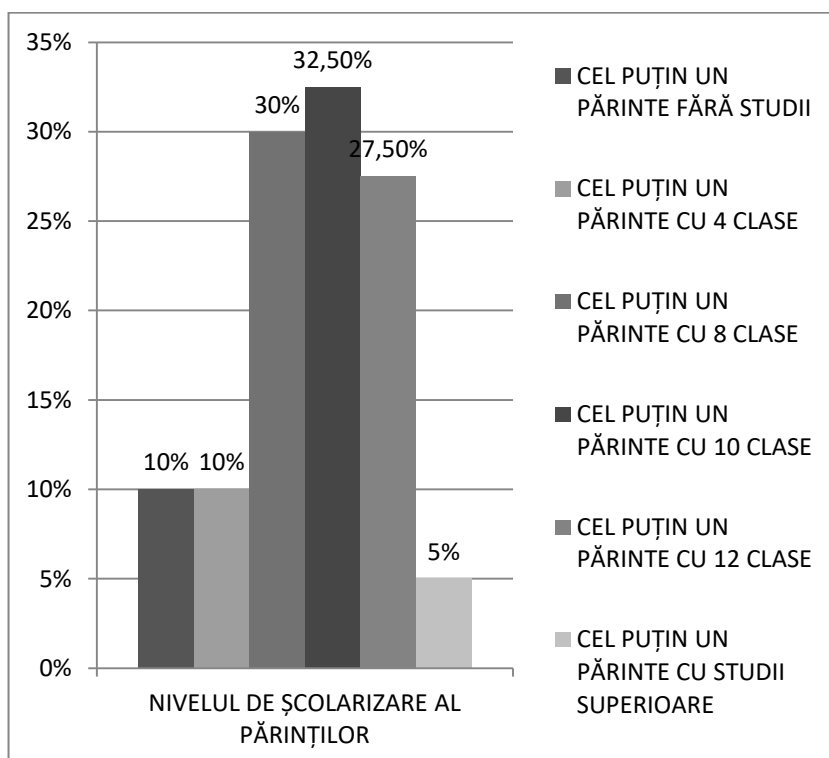

Fig. 6

- 30 dintre elevi au răspuns că mai au frați/surori, cei mai mulți declarând un număr de 2-3 frați, existând însă și familii cu câte 8-9 copii în întreținere;

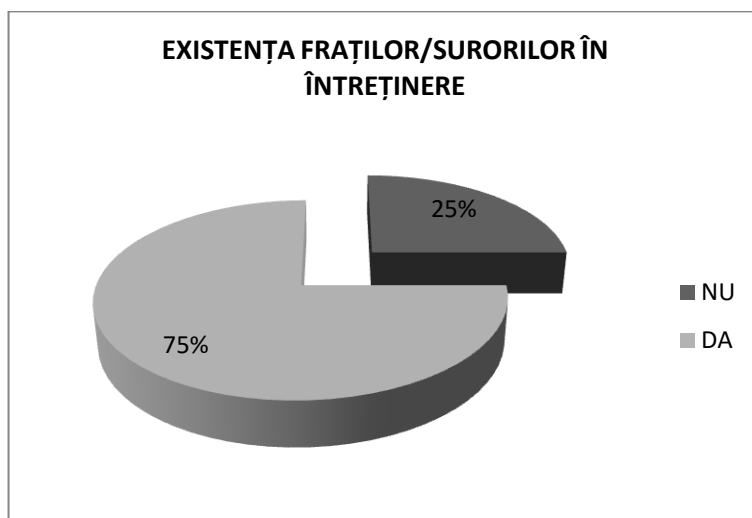

Fig. 7

- majoritatea fraților/surorilor sunt minori/minore;

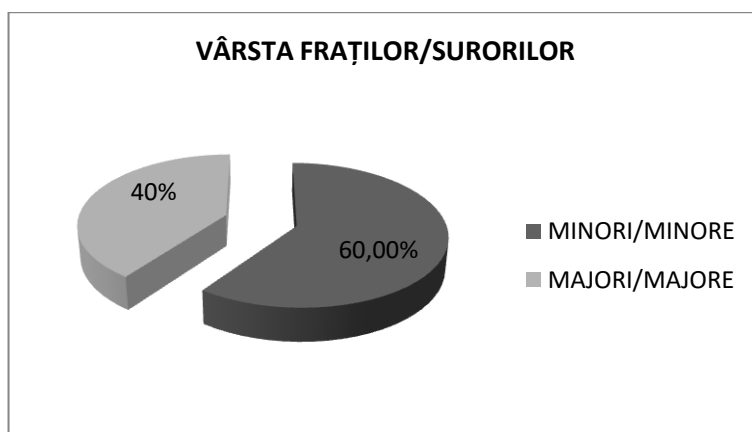

Fig. 8

- în ceea ce privește nivelul de venit al familiilor, majoritatea se încadrează, aproximativ egal, la sub salariul minim pe economie, respectiv, minimum pe economie, 8 dintre cei chestionați afirmând faptul că părinții nu înregistrează niciun venit și doar unul declarând un salariu care depășește minimum pe economie;

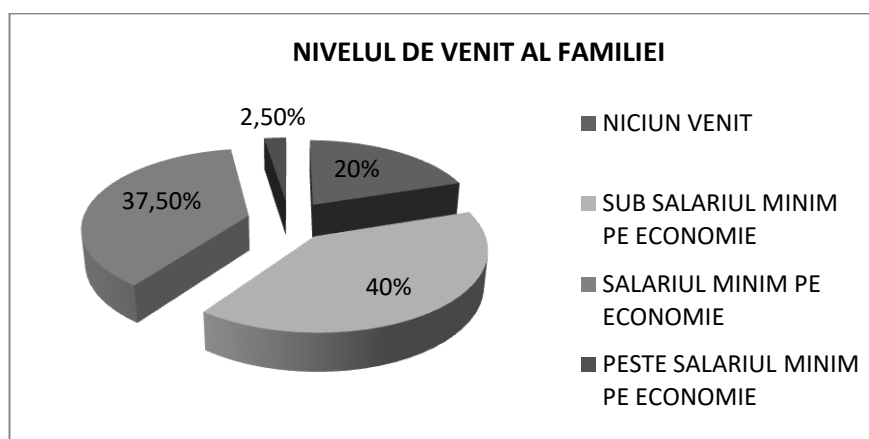

Fig. 9

- privind membrii familiei care sunt salariați, în majoritatea cazurilor (16) salariat este doar tatăl, în 9 dintre cazuri doar mama, în 7 dintre cazuri ambii părinți, iar în 8 - frații sau surorile;

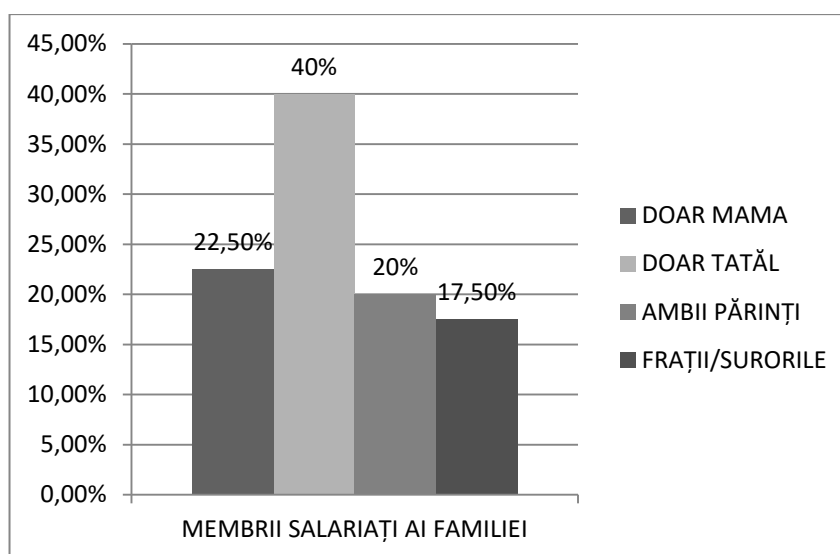

Fig. 10

- 21 dintre elevi au precizat că au fost nevoiți să muncească pentru a sprijini material familia;

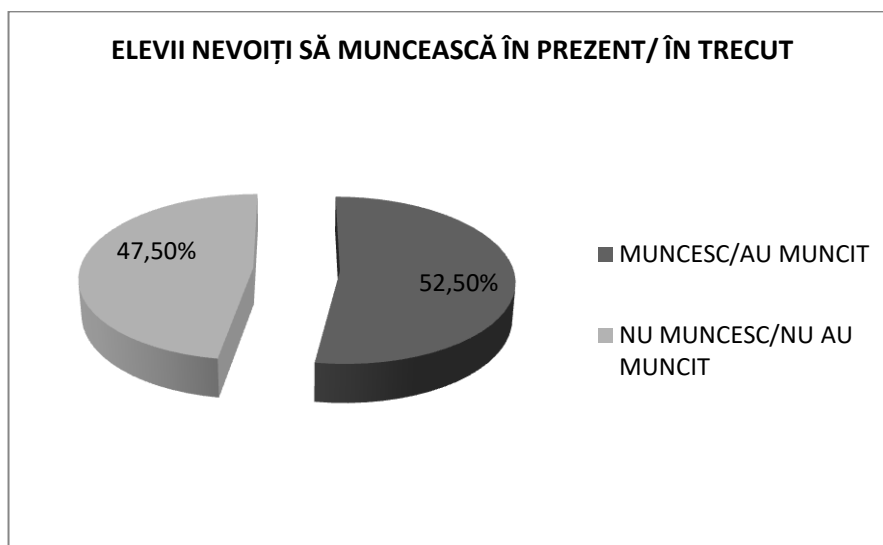

Fig. 11

- în cele mai multe dintre cazuri (25) frații/surorile majori/majore nu muncesc;

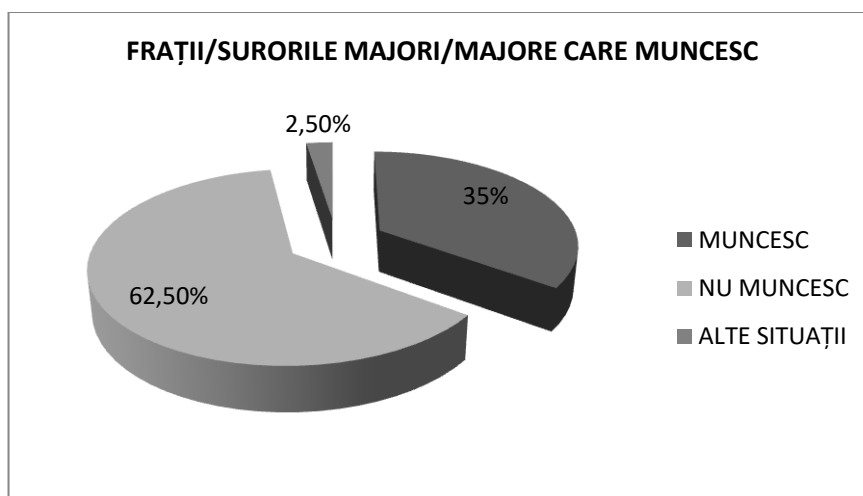

Fig. 12

- dintre frații/surorile majori/majore care muncesc doar 8 contribuie la bugetul familiei, existând și o situație specială (boală) în care fratele/sora nu poate munci;

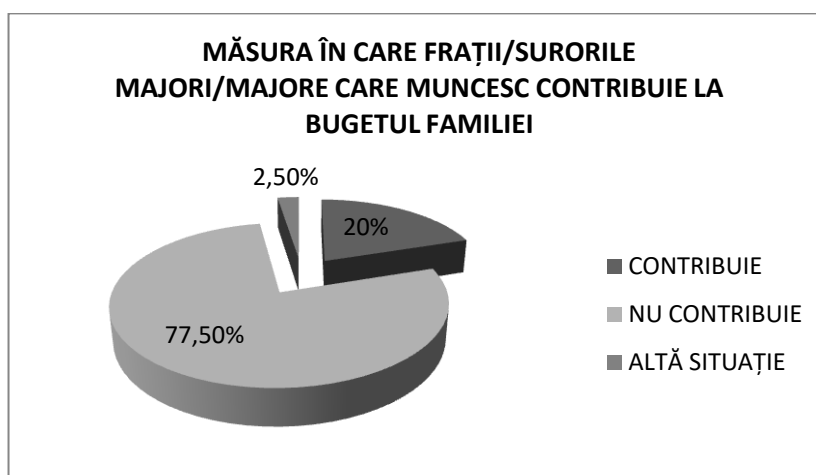

Fig. 13

- cei mai mulți dintre elevi au părinții în țară (32), 7 elevi având un singur părinte plecat în străinătate și unul ambii părinți;

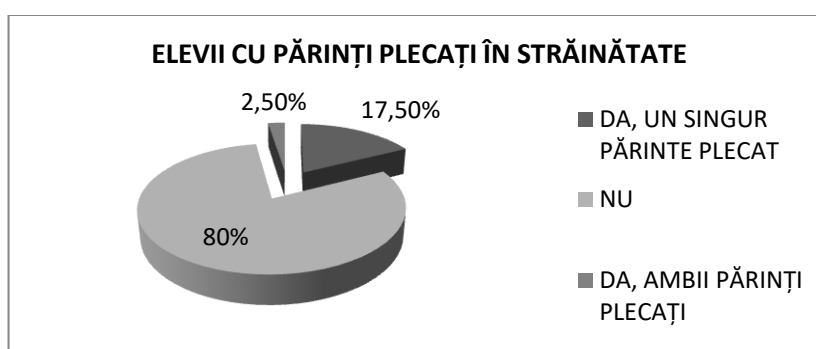

Fig. 14

- în 6 din cele 8 situații menționate, părinții sunt plecați pe perioadă nedeterminată;

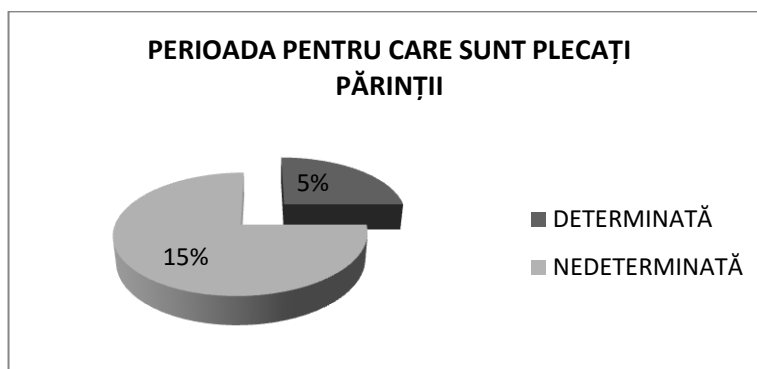

Fig. 15

- elevii ai căror părinți sunt plecați în străinătate au declarat că rămân, în cele mai multe dintre cazuri, fie în grija celuilalt părinte, fie în grija bunicilor, unul (major) afirmând că rămâne singur și, în mod surprinzător, nu s-a înregistrat printre cei chestionați, nicio situație în care copilul ar rămâne în grija altor rude;

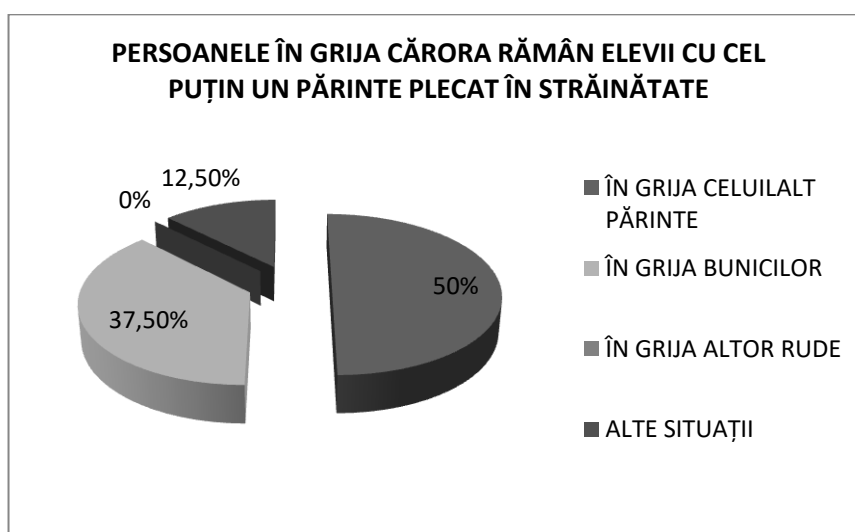

Fig. 16

- 30 de elevi au afirmat că se simt în siguranță în mediul familial, iar 10 au răspuns negativ;

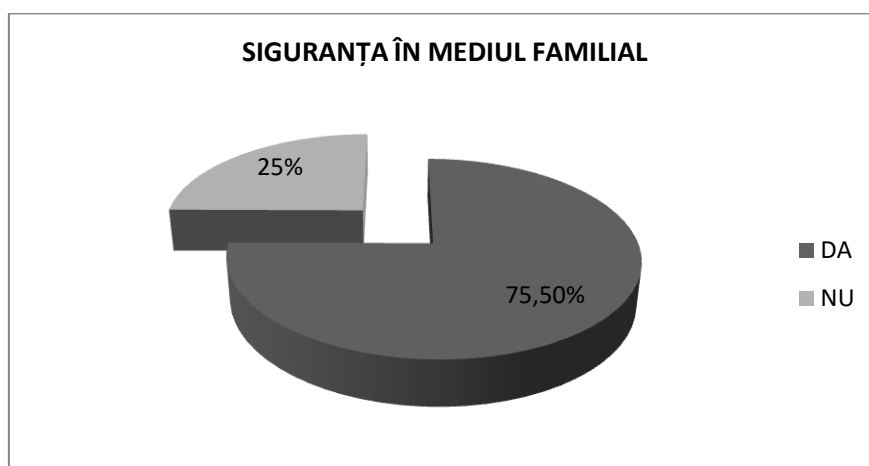

Fig. 17

- în mod similar situației anterioare, cei 30 de elevi care au afirmat că se simt în siguranță în mediul familial, au precizat că familiile lor nu sunt violente verbal, restul recunoscând violența verbală în familie;

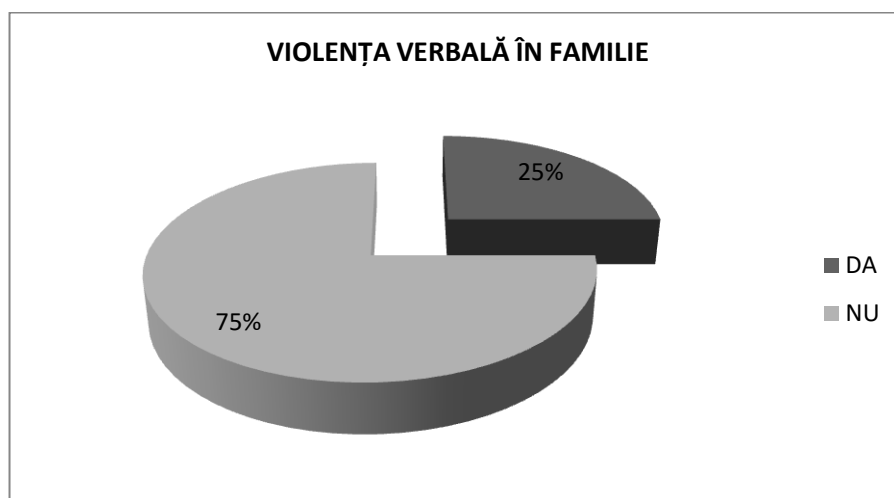

Fig. 18

- doar unul dintre cei 40 de elevi a declarat că trăiește într-o familie violentă fizic;

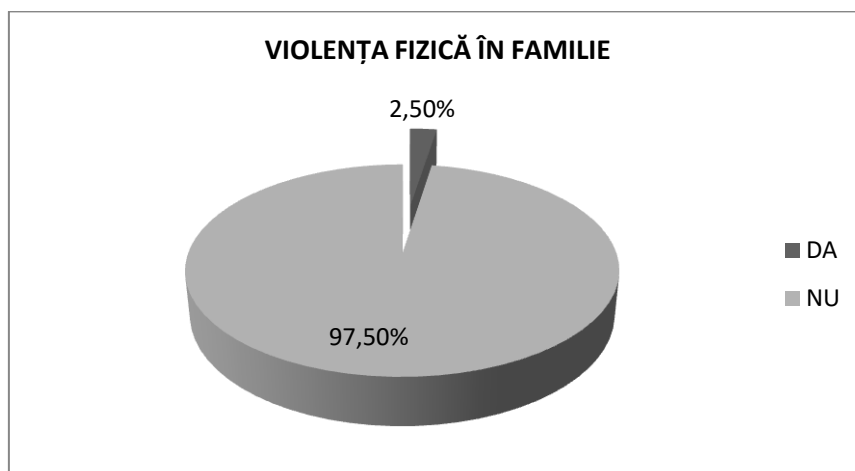

Fig. 19

- 12 dintre elevi au declarat că nu dispun de toate dotările corespunzătoare unei vieți decente (căldură, apă curentă, energie electrică, aragaz, frigider etc);

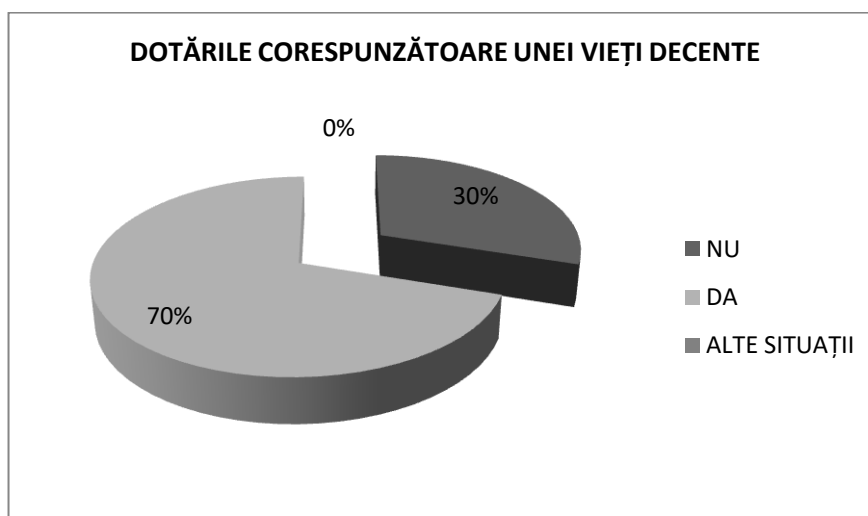

Fig. 20

- cei mai mulți dintre elevi (24) își permit să servească 3 mese pe zi, 10 afirmând că servesc doar 2 mese, iar 6 doar o singură masă;

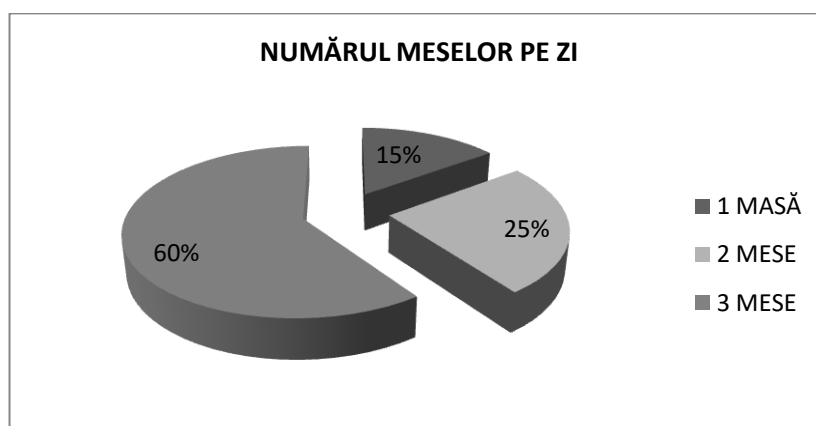

Fig. 21

- tot 6 elevi (aceiași de la punctul anterior) au afirmat că nu-și permit să-și achiziționeze rechizitele necesare educației, să plătească căminul internat sau naveta, 16 reușind să beneficieze de toate acestea doar parțial, iar restul (18) în totalitate;

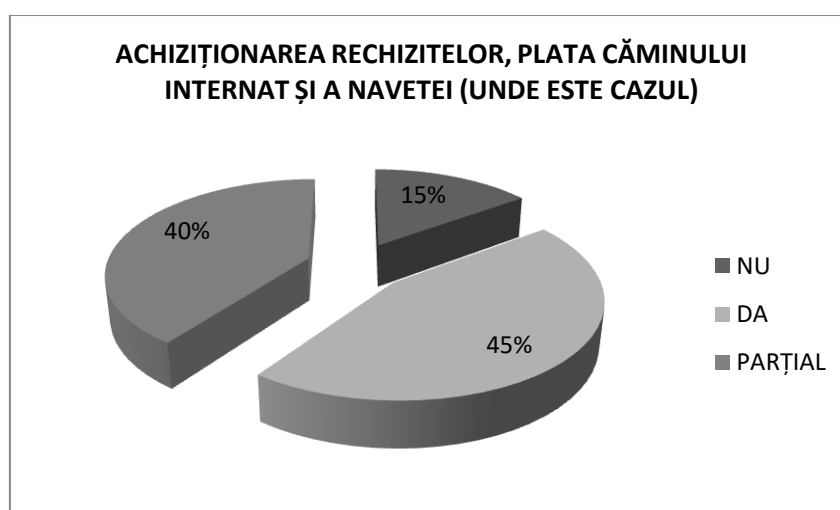

Fig. 22

- 19 au răspuns afirmativ cum că-și permit să-și procure haine sau articole specifice vârstei lor, 17 - rareori, iar 4 - că nu-și permit deloc;

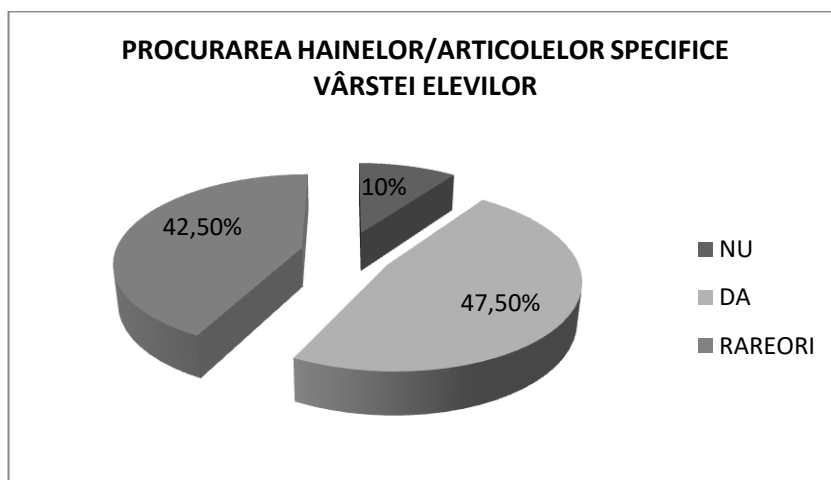

Fig. 23

- 6 au răspuns că se simt discriminați la școală sau în cercul de prieteni datorită situației materiale, 13 - rareori, iar 21 - deloc;

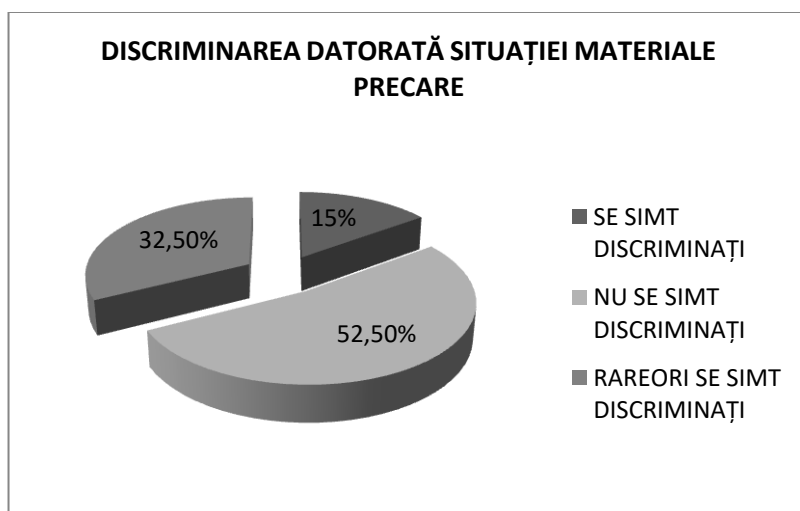

Fig. 24

- 20 dintre cei chestionați au recunoscut faptul că situația materială le afectează accesul la educație, dintre care jumătate - parțial și jumătate - total;

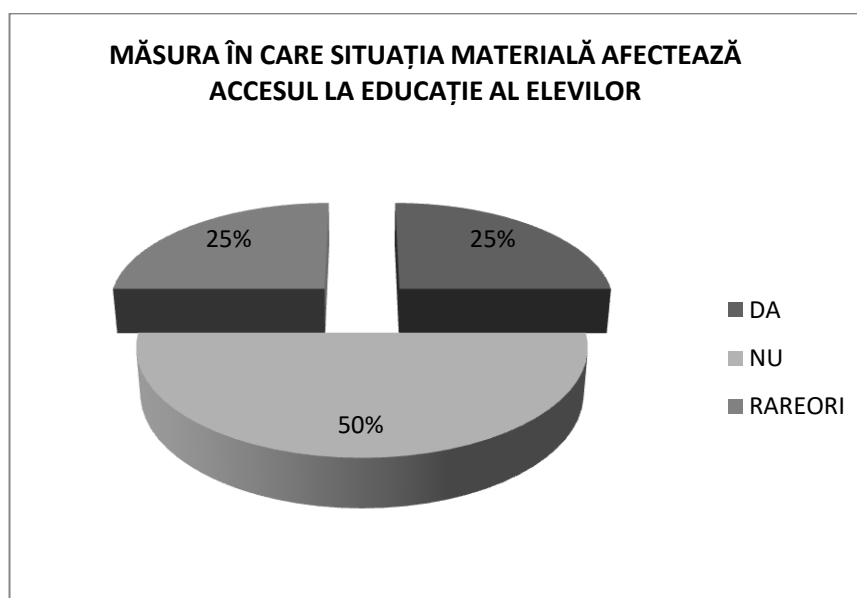

Fig. 25

- doar 10 elevi au rămas corigenți anul trecut sau în ultimii 3 ani școlari;

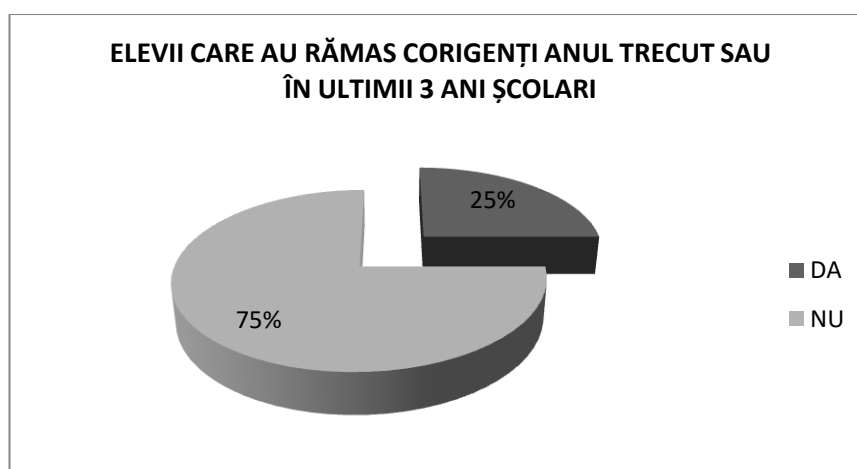

Fig. 26

- doar 2 elevi au rămas repetenți anul trecut sau în ultimii 3 ani școlari;

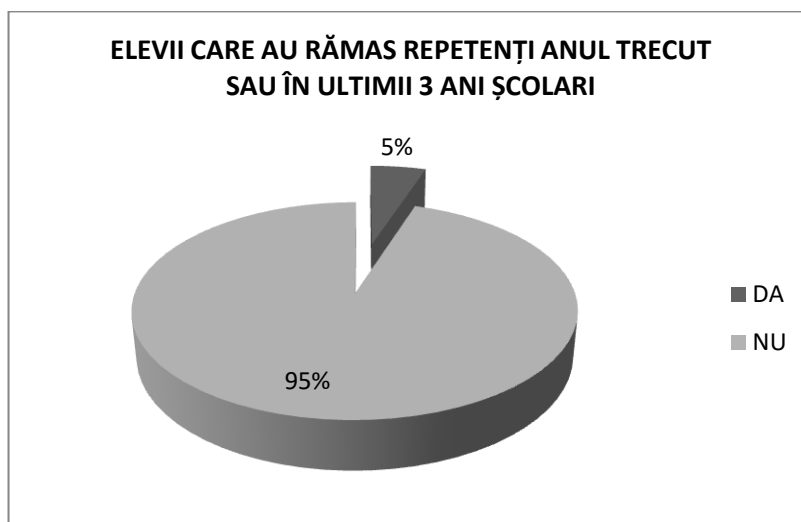

Fig. 27

- majoritatea (27) a înregistrat absențe anul trecut sau în ultimii 3 ani școlari;

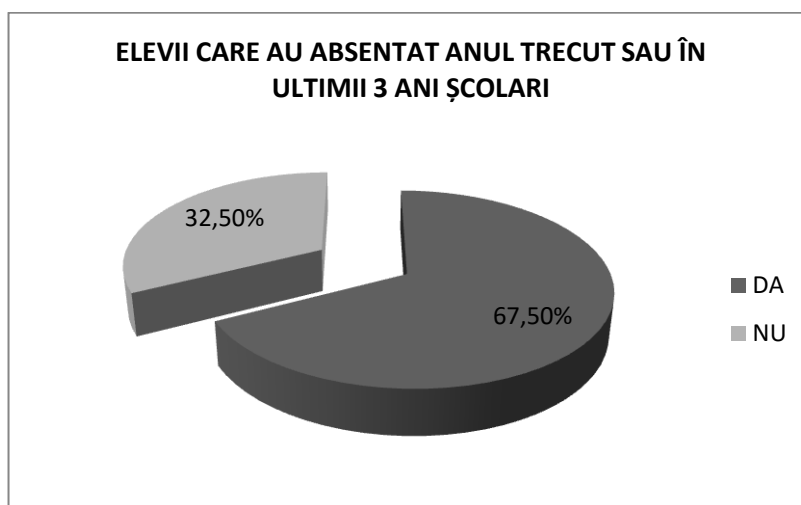

Fig. 28

- motivele pentru care au absentat elevii sunt următoarele: 9 – pentru a merge la muncă (6 elevi din clasa a IX-a, 2 din clasa a XI-a și doar 1 din clasa a XII-a), 6 – pentru a avea grijă de frați/surori, 7 – datorită faptului că le este dor de părinți și nu se pot concentra la școală (este cazul copiilor cu părinții plecați la muncă în străinătate) și 8 – din alte motive (cei mai mulți au invocat probleme de sănătate și doar 2 – pentru a ieși în oraș și a se distra);

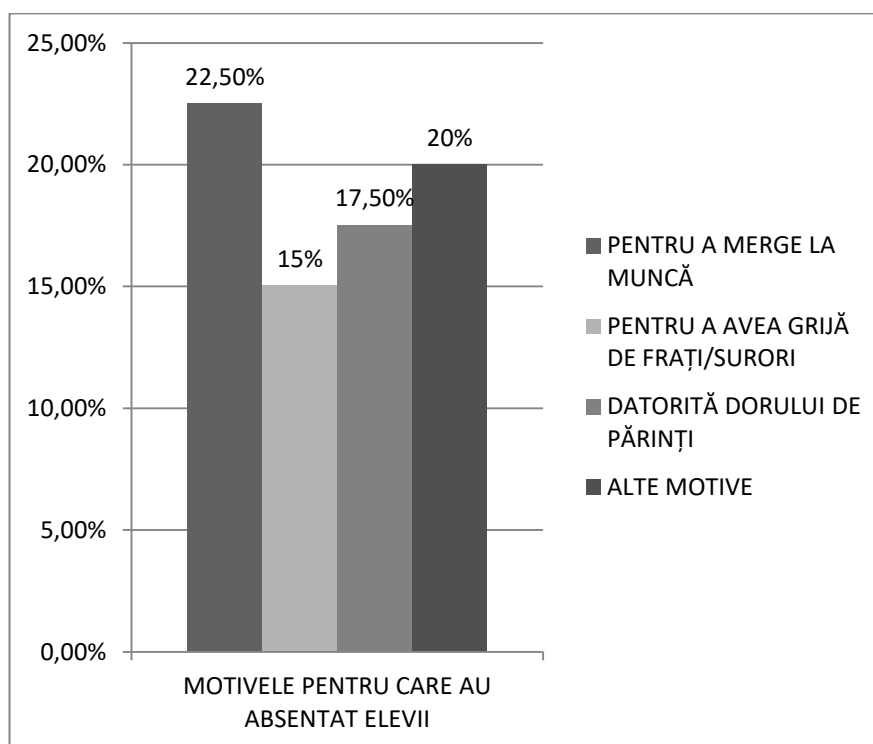

Fig. 29

- 14 dintre elevii chestionați au răspuns că școala nu poate substitui lipsurile mediului familial, restul (având posibilitatea de a bifa mai multe variante) răspunzând afirmativ, prin următoarele variante:
 - 4 - prin hrana zilnică;
 - 4 - prin căminul internat;
 - 4 - prin faptul că le asigură accesul la resursele necesare cunoașterii;
 - 4 - prin sprijinul profesorilor și al dirigintelui;
 - 10 - prin sprijinul psihologului școlar;
 - 8 - prin activitățile de ajutorare organizate;
 - 12 - prin bursele de care beneficiază;
 - 8 - prin sprijinul ONG-urilor.

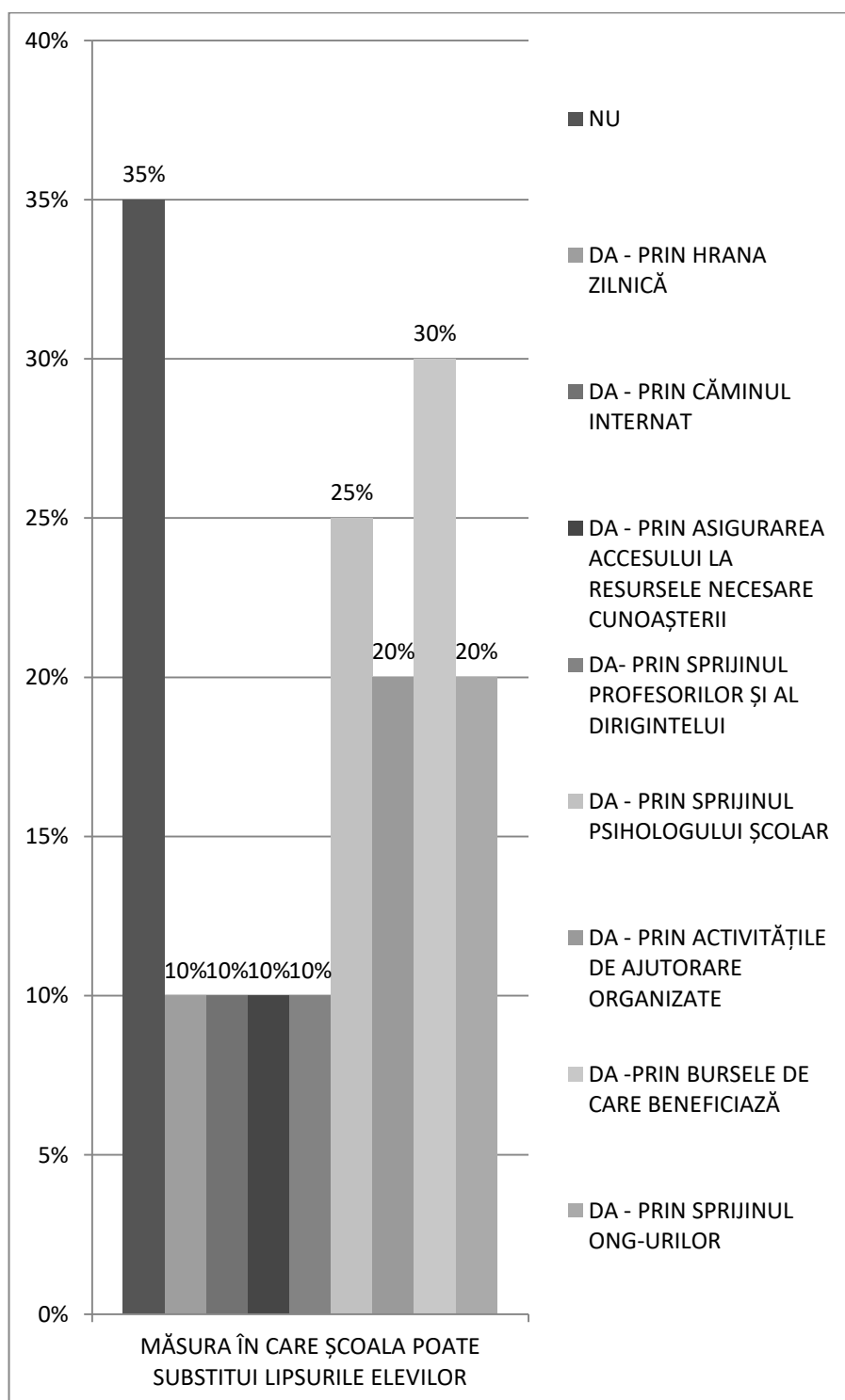

Fig. 30

8. *Strategiile școlii în vederea ajutorării elevilor cu o situație materială precară*

În pofida faptului că unii dintre elevii chestionați nici măcar în școală nu-și mai găsesc consolarea, există totuși voci, ba mai mult, vocile majorității care par mulțumite de sprijinul de care au beneficiat în vederea substituirii anumitor lipsuri, drept pentru care se cer a fi recomandate, în vederea ameliorării efectelor sărăciei asupra procesului de învățare, în particular, și asupra educației, în general, următoarele:

- îmbunătățirea comunicării cu copiii care au o situație materială precară;
- îmbunătățirea comunicării cu părinții elevilor plecați la muncă în străinătate;
- îmbunătățirea comunicării cu diriginții care au la clase elevi cu o situație materială precară, precum și cu profesorii care predau la aceste clase, în vederea plierii pe nevoile reale ale acestor copii și cu o atenție deosebită pe înlăturarea discriminării de orice gen;
- acordarea unor ajutoare financiare elevilor cu situații financiare precare, precum și suport moral, prin:
 - ✓ burse sociale;
 - ✓ sprijinul ONG-urilor;
 - ✓ activitățile de ajutorare organizate;
 - ✓ sprijinul psihologului școlar;
 - ✓ sprijinul profesorilor și al dirigințelui;
 - ✓ sprijinul școlii prin asigurarea accesului la resursele necesare cunoașterii și a acordării unei mese calde pe zi.

CONCLUZII GENERALE

Iată că efectele sărăciei asupra procesului educațional sunt reale, așa cum rezultă din datele prezentate anterior.

În urma centralizării rezultatelor cercetării, putem constata faptul că aproximativ un sfert dintre elevii chestionați (și reamintesc că aceștia sunt doar 40 la număr) sunt privați de mijloacele materiale necesare unei vieți decente. Drept pentru care aceștia sunt nevoiți să muncească de la o vârstă fragedă pentru a putea supraviețui.

Pragul dintre sărăcia absolută și cea relativă este destul de șubred, iar faptul că multe dintre familii nu înregistrează niciun venit ar trebui să constituie un semnal de alarmă pentru societatea în care trăim și să se

reflecteze mai bine asupra faptului că acești copii, care provin din familii neșcolarizate sau cu un nivel de școlarizare mediu, au dreptul la un trai mai bun, la progres și la posibilitatea de a ieși oarecum dintr-un mediu ostil și neprielnic unei dezvoltări sănătoase, armonioase și durabile, drept pe care îl pot dobândi prin accesul la educație.

Mai bine de un sfert dintre elevii chestionați provin din familii monoparentale, în care este posibil să nu muncească nici măcar singurul părinte care, de cele mai multe ori, are mai mulți copii în întreținere (în majoritatea cazurilor între 2 și 4 copii). Mai grav, în cele mai multe familii există cazuri de violență verbală (dacă nu și fizică, având în vedere faptul că există posibilitatea ca elevii să nu răspundă întotdeauna sincer, cel mai adesea din teamă), iar violența merge, de regulă, mână în mână cu lipsa educației.

S-au înregistrat și cazuri de elevi ai căror părinți sunt plecați la muncă în străinătate, puține ce-i drept în ancheta de față. Ce atrage însă atenția este faptul că cei mai mulți dintre părinți sunt plecați pe perioadă nedeterminată, ceea ce înseamnă că există suficienți copii care uită cum este să fii crescut de o mamă și de un tată. Elevii ai căror părinți sunt departe recunosc că nu se pot concentra la școală de dorul acestora.

Discriminarea este și ea prezentă în rândul adolescenților săraci, în proporție de aproximativ 50%, fiind resimțită mai mult sau mai puțin accentuat.

Poate dacă autoritățile și, în special, primarii din mediul rural ar avea în evidență cazurile familiilor sărace, ar putea contribui, alături de școală, printr-o strânsă și permanentă colaborare, la îmbunătățirea calității vieții acestora. Ba mai mult - la evoluția societății, a educației și culturii!

Trebuie să conștientizăm, însă, faptul că nevoile copiilor depășesc cu mult programele oferite de școală, acestea din urmă neputând substitui echilibrul și siguranța din sânul unei familii armonioase.

BIBLIOGRAFIE

Dicționar online contabil financiar economic. Disponibil online: http://www.conta.ro/dictionar_online_NIVEL%20DE%20TRAI%20.html. Accesat 24 noiembrie 2018.

Gheorghiu, M., 2018, „Sărăcia subminează educația, lipsa educației blochează șansele copiilor la un viitor mai bun și proiectul de dezvoltare a României”, în *Tribuna învățământului. Revistă națională de educație și cultură*. Disponibil online:

- <http://www.tribunainvatamantului.ro/saracia-submineaza-educatia-lipsa-educatiei-blocheaza-sansele-copiilor-la-un-viitor-mai-bun-si-proiectul-de-dezvoltare-a-romaniei/>. Accesat 4 noiembrie 2018.
- Onofrei, G., 2016, „<<Pâine și Mâine>> - o dezvoltare normală pentru copiii de la sate. Sărăcia și abandonul școlar”, în *Dilema Veche*, 643. Disponibil online: <http://dilemaveche.ro/sectiune/tema-saptamanii/articol/saracia-si-abandonul-scolar>. Accesat 2 noiembrie 2018.
- Pop M. A., 2009, „Metode de cercetare. Determinarea evoluției sărăciei cu ajutorul pragurilor relative ancorate în timp”, în *Calitatea vieții*, p. 4. Disponibil online: <http://www.revistacalitateavietii.ro/2009/CV-3-4-2009/10.pdf>. Accesat 25 noiembrie 2018.